

JOUNI KAIPAINEN JA OLLI ROSENQVIST

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Maaseudun hiljaisuuden hyödyntäminen

TIIVISTELMÄ

Maaseudun hiljaisuus voidaan nähdä seesteisyyden, terveyden ja hyvinvoinnin lähteenä. Hiljaisuus on luonteeltaan yhteisresurssi (common-pool resource), jonka vaalimisessa tarvitaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Yhteistyön avulla voidaan paikallisesti sovittaa yhteen elinkeinonharjoittajien, maanomistajien, asukkaiden ja matkailijoiden tarpeita. Asiaa monimutkaistaa se, että hiljaisuus on osa moniaistisesti havaittavissa olevaa ominaisuuksien kimppeä.

Maaseudun hiljaisuuden hyödyntämismahdollisuuksia tutkitaan artikkelissa analysoimalla hiljaisuuden sääntelyä, palvelujen tuotteistamista ja itse hiljaisuutta koskevaa teoreettista ja empiiristä tutkimusta. Koska hiljaisuus on luonteeltaan yhteisresurssi, sen tuotteistaminen on ymmärrettävä laajasti. Hiljaisuustuotteita voivat tuottaa niin kaupallisin perustein toimivat yritykset kuin myös voittoa tavoittelemattomat toimijat. Asiakkaita hiljaisuustuotteille ovat sekä paikalliset asukkaat että paikkakunnalla vierailevat ihmiset.

Avainsanat: maaseutu, hiljaisuus, yhteisresurssi, tuotteistaminen

Näemme hiljaisuuden voimavarana, jota voidaan hyödyntää monella tavalla ja monenlaisilla elämänoilla, kuten sosiaalisen elämän organisoimisessa, liiketoiminnassa sekä yksilöllisen ja kollektiivisen identiteetin rakentamisessa. Artikkelimme tavoitteena on tuottaa hiljaisuuden parissa eri tavoin askarointeille uusia näköaloja ja ajatuksellisia työkaluja.

Ensimmäisessä ja toisessa pääluvussa kartoitetaan lyhyesti maaseudun hiljaisuuden sääntelyyn ja palvelujen tuotteistamiseen liittyvää tutkimuskirjallisuutta. Hiljaisuus voidaan ajatella hyödykkeenä, jota jokainen voi kuluttaa yhtä paljon. Yhden henkilön kulutus ei ole toisilta pois. Kääntöpuolena tälle on, että yksittäisiä käyttäjäryhmiä on vaikea sulkea pois tietyn kohteen käytöstä. Näin ollen yksittäisillä yrityksillä on vain harvoin riittäviä kannustimia investoida hiljaisuuden säilyttämiseen. Siksi hiljaisuuden vaalimiseen tarvitaan yhteistyötä ja julkisen vallan sääntelyä. Palvelujen tuotteistamisessa korostetaan nykyisin erityisesti myönteisten mielikuvien synnyttämistä ja potentiaalisten asiakkaiden ottamista mukaan palveluiden suunnitteluun.

Hiljaisuutta koskevan tutkimuskirjallisuuden analysointi jaetaan artikkelissa neljään pääluokkaan niin, että kolmannessa analysoidaan evoluutioteoreettista kirjallisuutta, neljännessä havaintopsyko-

logista, viidennessä humanistista ja kuudennessa Green Care -toimintaan liittyvää kirjallisuutta. Green Care'tä käytetään esimerkkinä pragmaattisesta tutkimuksen ja tiedon hyödyntämisestä.

Hiljaisuuden hyödyntämisen tueksi on siis tarjolla monenlaisia tutkimuksellisia lähestymistapoja. Hiljaisuutta voidaan tarkastella sekä luonnontieteellisesti ja havaintopsykologisesti mitattavissa olevana ominaisuutena että inhimillisenä kokemuksenä ja merkityksellistämisen kohteena. Evoluutioteoreettisesta näkökulmasta voidaan pohtia ihmislajin kehitystä ja etsiä hiljaisuudelle tähän kehitykseen liittyviä funktioita. Havaintopsykologia ja humanistinen näkökulma antavat meille eväitä lähestyä hiljaisuutta havaitsemisen ja kokemisen näkökulmista. Pragmaattisesta näkökulmasta erilaisille teorioille syntyy merkitys vasta, kun niitä sovelletaan käytännössä. Usein tämä merkitsee sitä, että toiminnassa sovelletaan monenlaisia teoreettisia ja tiedollisia aineksia.

Seitsemännessä pääluvussa tutkimustulokset kootaan kuvioksi, johon on analysoidun aineiston pohjalta kerätty olennaisimmat hiljaisuustuotteen rakentamiseen liittyvät tekijät.

Hiljaisuuden sääntely

Hiljaisuuden menettämisen huoli ja hallinta

Mahdollisuudet elää hiljaisessa ympäristössä ovat heikentyneet yhteiskunnan teollistumisen, kaupungistumisen ja liikenteen kasvun myötä. Melua pidetään yhtenä tämän hetken merkittävimmistä elinympäristön laatua, viihtyisyyttä ja terveyttä heikentävistä tekijöistä (Karvinen & Savola 2004: 3). Riikka Hietalan (2006: 6) mukaan melun keskeisimmät vaikutukset ihmisiin ovat vuorovaikutuksen, levon ja unen häiriintyminen sekä yleinen häiritsevyys. Pitkän ajan kuluessa nämä heijastuvat vahingollisesti hyvinvointiin. Melu saattaa aiheuttaa myös erilaisia fysiologisia haittoja ja oppimisvaikeuksia. Melu vaikuttaa ihmiseen stressin tavoin: ihminen tulee levottomaksi, ärtyneeksi ja lopulta uupuneeksi.

Hiljaisuuden menettämisen huoleen on herätty suhteellisen hitaasti. Isossa-Britanniassa hiljaisia

paikkoja ja alueita ryhdyttiin kartoittamaan 1990-luvun puolivälistä lähtien (ks. Caffyn & Prosser 1998). Suomessa fysiologisen hiljaisuuden merkittävä puolestapuhuja on ollut Suomen Luonnonsuojeluliitto, joka yhdessä Suomen Ladun kanssa käynnisti vuonna 2000 kampanjoinnin luonnon hiljaisten alueiden kartoittamiseksi.

Vuonna 2002 tuli voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston ympäristömeludirektiivi (2002/49/EY). Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot pyrkivät säilyttämään hiljaisia alueita niin rakentamattomissa kuin rakennetuissa ympäristöissä. Vuonna 2004 Suomessa laadittiin valtakunnallinen meluntorjuntaohjelma, jonka pohjalta ryhdyttiin kartoittamaan maamme hiljaisia alueita ja arvioimaan niiden suojelutarpeita. Hiljaisia alueita on Suomessa kartoitettu muun muassa Uudellamaalla ja Hämeessä (ks. Uudenmaan liitto 2007; Mustonen 2007). Ajan myötä ääniympäristöjen mittaaminen on kehittynyt niin, että melunmittausten rinnalle kriteereinä ovat enenevässä määrin tulleet ihmisten subjektiiviset kokemukset ja arviot.

Yhteisresurssin sääntely

Koska hiljaisuus on Suomessa periaatteessa kaikkien saatavilla oleva hyödyke, yrityksillä ei yleensä ole riittäviä kannustimia investoida hiljaisuuden säilyttämiseen. Jos hiljaisuus saadaan liitettyä joihinkin lähihyödykkeisiin, osa hiljaisuuden arvosta on hyödynnettävissä yritystoiminnassa. Hiljaisuuden kokonaisvaltaiseen hallintaan tarvitaan julkisen sektorin sääntelyä esimerkiksi melunormien ja kaavoituksen muodossa. Erityisesti maaseudun ääniympäristö on yhteisresurssi, jolla on lukuisia käyttäjiä ja käyttäjiä, hallintaongelmia ja eturistiriitoja (Dumyahn & Pijanowski 2011a: 1311). Maaseudulla on kaupunkeja helpompaa sopia ääniympäristön kestävästä käytöstä. Suuri osa asukkaista tuntee toisensa ja välttävä asuminen vähentää konfliktien todennäköisyyttä.

Melua on suhteellisen haasteellista rajata vain tietyille alueille, koska ääni ylittää helposti rajoja. Täten hiljaisuutta on luonteavaa pyrkiä hallitsemaan ja sääntelemään noudattamalla perinteisiä maan yhteisomistuksen ja -käytön periaatteita. Perinteisissä yhteisöissä erilaiset voimavarat omistet-

tiin ja jaettiin yhdessä. Maanomistus jaetaan usein julkiseen, yksityiseen ja yhteisölliseen omistukseen. Suomessa noudatetaan suurelta osin eurooppalaisia perinnettä, jossa kullakin maapalalla on yksi omistaja. Esimerkiksi vain viisi prosenttia metsistämme on yhteisomistuksessa. Maanomistuksen jakautuminen monelle taholle lisää intressien yhteensovittamista ja kasvattaa toimijoiden liiketoimikustannuksia.

Paikallisyhteisöillä tulee olla riittävät keinot vaikuttaa maankäyttöön, sillä niillä on paras tieto ääniympäristöön liittyvistä ihmisten tarpeista. Helpon ratkaisu ääniympäristön sääntelemiseksi on se, että paikalliset maanomistajat ja muut asukkaat yhdessä päättävät ääniympäristöjen säilyttämisestä ja kehittämisestä. Tällainen yksinkertainen menetelytapa jättää kuitenkin kaupunkilaisten edut huomioon ottamatta. Maaseutu on tärkeä sekä fyysisenä kohteena että sosiaalisena konstruktiona monille kaupunkilaisille. Suomessa kaupunkilaiset omistavat huomattavan osan metsästä joko suoraan tai valtion omistuksen kautta, joten myös heidän tulisi saada mielipiteensä esille maaseudun ääniympäristöjä kehitettäessä.

Yhteisresurssien hyödyntämisestä esimerkkinä voidaan mainita Sten Anttilan ja Charlotta Sternin (2005) analysoima lumikelkkareitistö Ruotsissa. Reitistö on suunniteltu ja ylläpidetty yhdistysten yhteistyönä. Daniel Matisoff ja Douglas Noonan (2012) puolestaan ovat osoittaneet, kuinka sadat koirapuistot Yhdysvalloissa hallinnoidaan ja hoidetaan yhteisresurssina. Hiljaisuuden turvaamiseksi on tärkeää, että melua aiheuttavat toimijat pääsevät yhteiseen näkemykseen melun rajaamisen tarpeista. Tällöin päästään koko alueen tasolla sovittamaan yhteen erilaisia ääniympäristön elementtejä.

Ääniympäristöjen suunnittelu

Sarah Demyahn & Bryan Pijanowski (2011b: 1336–1337) pitävät luonnon ääniä häviämistä vaarassa olevana voimavarana. Ihmistoiminnan vaikutuksesta luonnon monimuotoisuus ja eläinten asuinpaikat vähenevät. Ihmisen aiheuttamat äänet häiritsevät enenevässä määrin luonnon rauhan kokemista. Pyrittäessä hyödyntämään maaseudun hiljaisuutta luonnon äänien säilyttäminen on syytä

pitää mielessä keskeisenä tavoitteena.

Ääniympäristöjen suunnittelu pitäisi ottaa yhtä vakavasti kuin esimerkiksi visuaalisten maisemien suunnittelu, koska äänet vaikuttavat asukkaiden kokemaan asuinympäristön laatuun. Luonnon ääniä, kuten lintujen laulua, juoksevan veden ääntä ja laineiden liplatusta, pidetään paitsi maaseutumyös kaupunkialueilla kaikkein miellyttävimpinä ääniä (Zhang & Kang 2007; Irvine ym. 2009).

Aluesuunnitteluperiaatteisiin kuuluu, että asuinalueille jätetään vihreitä alueita. Vihreät alueet mahdollistavat luonnon äänien kuulemisen ja tuovat näin maaseutumaisuutta myös kaupunkialueille. Dumyahnin ja Pijanowskin (2011b: 1328) mukaan suuntauksena on, että suunnittelija-sääntelijä ei määrää tiukkoja, valvottuja melunormeja: pikemminkin politiikalla pyritään säilyttämään ainutkertaisia, kulttuuriin liittyviä, jokapäiväisiä tai uhattuja ääniympäristöjä.

Suomalaisen maaseudun hiljaisuus

Koska Suomi on harvaan asuttu maa, maassamme on runsaasti hiljaisia paikkoja. Harvan asutuksen vuoksi hiljaisuuden hallinnan voidaan sanoa olevan Suomessa periaatteessa helpompaa kuin Keski-Euroopassa. Monilla, varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla valtio omistaa suuren osa maista, joten maankäyttöön vaikuttamaan pyrkiviä osallisia on näillä alueilla vähemmän kuin Keski-Euroopan kaltaisilla alueilla. Tästä näkökulmasta tietyt Suomen alueet muistuttavat Yhdysvaltoja, jossa maaseutu-termi viittaa suurelta osin liittovaltion omistamaan erämaahan (ks. Fourcade 2011). Siksi myös Suomessa on luontevaa ajatella, että erämaa-alueiden käytön hallinnointi on julkisen vallan tehtävä. Yhteishallinta tulee tarpeelliseksi siinä vaiheessa, kun maan omistajien ja käyttäjien määrä kasvaa, ja konflikteja alkaa ilmetä. Tiheään asutuilla alueilla toimijoiden tulee pyrkiä sopimaan maankäytön suuntaviivoista.

Maaseutu on sekä alue että kulttuurinen rakentuma. Tämä tarkoittaa sitä, että maaseudun voi löytää paitsi maaseutumyös kaupunkialueelta. Maaseudun kehittämisen ja hiljaisuuden hyödyntämisen kannalta on merkittävää, että ihmiset mieltävät maaseudun kaupunkia rauhoittavam-

maksi (Mayfield 2011). Maaseutualueella on yleensä rauhallisempaa kuin kaupunkialueella, mutta myös kaupungeissa on hiljaisuuden ja hiljentymisen paikkoja. Paikkoja tulee siten tarkastella paitsi kattokäsitteiden myös konkreettisten kohteiden tasolla ennen kuin voidaan sanoa jotain merkityksellistä virkistäytymistä ja stressistä palautumista edistävien kohteiden sijainnista Suomessa. Maaseudun kehittäjän on hyvä tietää, mitkä kohteet koetaan levollisiksi ja mitkä ei. Tämän tiedon avulla voidaan tarjota maaseudun asukkaille ja maaseudulla piipahtaville matkailijoille miellyttäviä kokemuksia. Esimerkiksi kesämökit, mielipaiikat, virkistäytymispaikat, maalaismaisemat, metsät, järvet, purot ja joet ovat kaikki paikkoja, jotka näyttävät sisältävän sekä miellyttäviä ääninympäristöjä että hiljentymisen tiloja (ks. Lewicka 2011).

Palvelujen tuotteistamisen keskeisiä elementtejä

Sakariina Heikkasen (2012: 45) mukaan kuluttajalle on osattava tarjota mielikuvia yksilöllisestä, kiehtovasta, eettisestä ja stressiä lievittävästä palvelusta. Esikuvana mainitun Rolf Jensenin (1999) unelmayhteiskunta perustuu tunteiden ja tarinoiden markkinoihin, jotka voidaan jakaa seuraavasti:

1. seikkailun markkinat,
2. yhdessäolon, ystävyyden ja rakkauden markkinat,
3. huolenpidon markkinat,
4. kuka minä olen -markkinat,
5. mielenrauhan markkinat sekä
6. vakaumuksen ja äänestämisen markkinat.

Seikkailun markkinoille voivat sopia sekä leikkimielinen että raju itsensä rajojen kokeileminen. Esimerkiksi, jos matkailija voi ohjatusti ja hyvässä seurassa kokeilla rajojaan metsässä, saunassa ja avannossa, sekä kotimainen että kansainvälinen seikkailumatkailu voivat vahvistua. Yhdessäolon, ystävyyden ja rakkauden markkinoilta kuluttajat etsivät itseään suhteessa läheisimpiinsä tai hakevat emotionaalista tyydytystä yhdessäolosta, romanssista, perheestä ja ystävistä. Konkreettisia esimerkkejä näiden markkinoiden tuotteista ovat rakkautenosoitukseen tarkoitetut lahjat, hääit ja perhelomat. Ihmiset haluavat antaa ja vastaanottaa myös

huolenpitoa. Huolenpidon markkinoilla tarjotaan esimerkiksi terapioida, luontaishoitoja ja uskonnollisia tapahtumia. Kuka minä olen -markkinoiden piiriin kuuluvat kaikki tuotteet ja palvelut, jotka auttavat kuluttajaa määrittelemään ja osoittamaan itselleen ja muille, kuka hän on. Mielenrauhan markkinoilla kovaa valuuttaa ovat vakuutukset, rahastot, terveys, rokotukset, vaihtoehtoinen lääketiede, terveydenhoito ja sielunhoito. Aatteiden markkinat ohjaavat kuluttajaa valitsemaan palveluita yrityksiltä, jotka sopivat omaan arvomaailmaan. (Heikkanen 2012: 40–41.)

Jaana Haapalan ja Leena Aavameren (2008: 68) mukaan merkittävimpiin tulevaisuuden trendeihin kuuluu hyvinvoinnin ja terveyden tavoittelu. Se syntyy vastavoimana riskiyhteiskunnalle ja kiireelle. Heikkasen (2007) mukaan tulevaisuudessa kolme tärkeintä ihmisen henkiseen hyvinvointiin kohdistuvaa trendiä ovat: kaipuu voimakkaisiin tunne-elämyksiin, kasvava itsen etsimisen ja muille näyttämisen tarve sekä voimistuva tarve ottaa kantaa asioihin.

Jo nyt on näkyvissä, että ihmiset haluavat sosiaalisessa mediassa ottaa kantaa erilaisiin ajan ilmiöihin. Elämyksiä ja jopa elämänmuutosta etsitään aktiivisesti. Palvelun kehittäminen voimakkaaksi elämykseksi voidaan saavuttaa joko ääritilanteiden tai pysähdyttämisen kautta. Pysähtymällä ihminen voi löytää itsensä uudelleen ja löytää myös uusia puolia itsestään.

Hiljaisuutta hyödyntävä palvelun tuottaja käyttää valtaa säännellessään erilaisten äänten laatua ja määrää (Kaulingfreks 2010:48). Joitakin ääniä suljetaan meluna pois kuuluvilta ja toisia ääniä korostetaan kommunikaationa. Se, mitä meidän kuuluvillemme avataan, vaikuttaa havaintoihimme ja siihen, miten me ymmärrämme maailmaa.

Palvelumuotoilu (service design) tarkoittaa palvelujen suunnittelua ja kehittämistä muotoilun menetelmin (ks. esim. Moritz 2005). Palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena on palvelukokemuksen käyttäjälähtöinen suunnittelu siten, että palvelu vastaa sekä käyttäjien tarpeita että palvelun tarjoajan liiketaloudellisia tavoitteita. Mikko Koiviston (2007) mukaan asiakaslähtöisen palvelukokemuksen rakennuspalikoita ovat palvelun kontaktipisteet, palvelutuokiot ja palvelupolku. Kontaktipis-

teiden kautta palvelu koetaan, aistitaan ja nähdään. Palvelu muodostuu usein useammasta kuin yhdestä ajanjaksosta, jolloin jokainen palvelutuokio on suunniteltava käyttäjälähtöisesti. Palvelutuokioista ja kontaktipisteistä muodostuu palvelupolku, jonka läpi asiakas kulkee (Koivisto 2007: 66–67).

Luonto ja hiljaisuus evoluution näkökulmasta

Terry Hartig ym. (2010) ovat artikkelissaan tutkineet luontokokemusten terveyshyötyjä ja löytäneet viisi evoluutioteoreettista näkökulmaa luonnon kokemiseen: biofilia-, näkymä-turvapaikka-, savanni-, tiedonkäsittely- ja fraktaalinäkökulma. Heidän (emt.: 141–142) mukaansa biofilia-sanan esitti ensimmäisenä Erich Fromm (1964), joka käytti käsitettä kuvaamaan ihmisen viehättyneisyyttä kaikkea sellaista kohtaan, mikä on elävää ja elinvoimaista. *Biofilia-näkökulmasta* luontoa lähestyttäessä hypoteesina on, että ihmisillä on evoluutioon ja geeneihin perustuva sisäinen, biologinen tarve olla yhteydessä eläviin olentoihin ja luontoon. Voidaan ajatella, että hiljaisuus herkistää meidät saavuttamaan yhteyden luontoon. Luonnossa samoilu ja kesämökkeily ovat selkeitä esimerkkejä luontoyhteyden ja hiljaisuuden etsinnästä, mutta toisaalta hiljaisuus, rauhoittuminen ja seesteisyys voivat löytyä myös kaupunkiympäristöstä – esimerkiksi puutarhanhoidon tai lemmikkieläinten pidon muodoissa. Biofiliaa on kritisoitu paljon siitä, että sillä ei näytä olevan tukenaan riittävää kokeellista tai muuta tieteellistä näyttöä (ks. esim. Kahn 1997). Myös on muistettava, että biofilian rinnalla esiintyy biofobiaa, luonnon pelkäämistä (ks. Van den Berg & Ter Heijne 2005). Hiljaisuus voi tuottaa niin turvallisuuden tunnetta kuin pelkoa. Samoin kuin biofilia myös biofobia voi auttaa meitä sopeutumaan ympäristöömme. Turvallisuuden ja pelon samanaikainen läsnäolo tuottaa aina niin kiinnostavaa narratiivista jännitettä, jota voidaan yrittää hyödyntää hienovaraisesti esimerkiksi matkailukohteiden kehittämässä.

Alun perin Jay Appletonin (1975) esittämän *näkymä-turvapaikkateorian* mukaan ihminen valitsee asuinpaikan, joka tarjoaa yhtäältä suojaa ja toisaalta näkyvyyttä. Tällaisesta paikasta ihminen voi

samanaikaisesti nähdä ulospäin ja olla piilossa ulkopuolisilta katseilta. Esimerkiksi pellolle rakennettu omakotitaloalue on oivallinen paikka tehdä näköhavaintoja tulematta itse nähdyksi. Sosiaalisen elämän näkökulmasta tällainen, yksilöllisyyteen ja perhekeskeisyyteen perustuva hiljainen asuminen ei kuitenkaan liene toivottavaa. Hartigin ym. (2010) mukaan näkymä-turvapaikkateoria on kyllä herättänyt runsaasti keskustelua, mutta siihen liittyvää konkreettista empiiristä tutkimusta on syntynyt suhteellisen vähän.

Gordon Oriansin (1980) esittelemää *savanni-teoriaa* voidaan pitää näkymä-turvapaikkateorian muunnelmalla. Siinä ihmisen ajatellaan valitsevan asuinpaikkansa eläimen tavoin, spontaanien tarpeiden pohjalta. Alkuihmisten perustarpeita olivat erilaisten resurssien, kuten ruoan, saatavuus ja suojautuminen pedoilta. Tämänäkökulmasta ihmisillä on taipumus valita asuinpaikoihinsa sellaisia savannimaisia ympäristöjä, joista löytyy samanaikaisesti avoimia näkymiä, vettä, suojaa sekä esteettisiä elämyksiä tarjoavia vaihtelevia pinnanmuotoja ja kasvillisuutta. (Hartig ym. 2010: 143–144.) Kun perustarpeet on tyydytetty, savannimaiset ympäristöt vetävät ihmisiä puoleensa erityisesti hiljentymisen ja esteettisten elämysten paikkoina. Tähän suuntaan ajatuksia vietäessä päästään melko lähelle paradoksaaliselta kuulostavaa ideaa suomalaisesta maaseutuidyllistä: omakotitalo keskustassa, järven rannalla. Hartigin ym. (2010:143–144) mukaan savanniteorialle on löytynyt jonkinasteista empiiristä tukea, mutta myös epäilyksiä on esitetty.

Yhdistämällä kognitiivista psykologiaa ja evoluutioteoriaa voidaan luonnon kokemista kuvata myös *tiedonkäsittelynäkökulmasta*. Tämän ajattelutavan mukaan ihmislaji kehittyy reaktiona ympäristöä koskevan informaation hankinnan ja nopean prosessoinnin tarpeille (Kaplan & Kaplan 1989). Tämä on yksi eniten tutkittuja teorioita ympäristöpsykologiassa. Teorian mukaan esi-isämme täytyi heti puista laskeuduttuaan kehittää kykyjään ennakoida ja vastata nopeasti ympäristössä havaitsemiinsa tapahtumiin. Arthur Stampsin (2004) mukaan ihmisillä on ympäristössään toimiessaan kaksi perustarvetta: tarve ymmärtää ja tarve tutkia. Ihmisellä on taipumus pitää yllä kognitiivista selkeyt-

tä niin, että havaittu ensivaikutelma pyritään sovittamaan aiemmin ymmärrettyyn. Pidemmällä aikavälillä elollinen olento hakee uutta informaatiota, jolla voi olla arvoa tulevaisuudessa. Myös hiljaisuudella voi olla merkitystä tiedon prosessoinnissa: se tarjoaa taukopaikan, jota tarvitaan suunnan hakeemisessa. Hartigin ym. (2010: 146) mukaan tiedonkäsittelyteoriaa on tutkittu melko paljon empiirisesti, mutta vakuuttavaa näyttöä sen todenmukaisuudesta ei ole toistaiseksi saavutettu.

Fraktaaliteoria lähtee siitä, että fyysisessä ja biologisessa maailmassa samat muodot toistavat itseään siirryttäessä mittakaavalta toiselle esimerkiksi niin, että pienemmät yksiköt ovat monesti muodoltaan suuremman olion kopioita. Kognitiivisen ja kokeellisen tutkimuksen perusteella tietyt osien suhteet kuvissa miellyttävät ihmissilmää. On siis mahdollista, että kyseiset suhteet ovat evolutiivisesti rakentuneet näköjärjestelmämme osiksi. Jos havaitun ympäristön fraktaalirakenne vastaa jollakin tavalla havaitsemisjärjestelmämme rakennetta, voimme tätä kautta luoda jopa jonkinlaista fraktaaliestetiikkaa. (Hartig ym. 2010: 147–148.) Esteettinen kokemus, kuten taideteos tai maaseutumatkailukohteen ikkunasta avautuva maisema, on sitä valloittavampi mitä paremmin se noudattaa hermojärjestelmiimme rakentuneita fraktaalisiä suhteita. Vaikka fraktaaliteoria käsittelee näkemistä, ei ole poissuljettua, ettei myös kuulohavaintojen suhteen voisi olla löydettävissä samanlaisia miellyttäviä rakenteita. Kuulevaa ihmistä voi maaseudulla miellyttää hiljaisuuden ohella myös sopivien, ääniympäristöön harmonisesti yhteen nivoutuvien äänien muodostama kokonaisuus.

Tässä luvussa olemme pohtineet ihmisten ympäristöpreferenssejä, jotka ovat osin tiedostettuja ja osin tiedostamattomia. Ympäristöpreferenssien voidaan ajatella paljastavan, millaiset olosuhteet ovat ihmisten hyvinvoinnin kannalta otollisia. Tämäntyyppinen teoreettinen rakennelma edellyttää, että ihminen – mahdollisesti jopa tiedostamattaan – tietää, millainen paikka on hänelle hyväksi. Voimme ajatella, että preferenssejä kuuntelemalla kuulemme samalla evoluution äänen. Tämä puolestaan avaa meille mahdollisuuksia yrittää rakentaa entistä parempia rauhoittumisen paikkoja. Mutta on toki tarpeellista yrittää selvittää myös

suoraan sitä, millaisten mekanismien kautta luonnon moniaistinen kokeminen voi parantaa ihmisten hyvinvointia.

Psykologisia näkökulmia luonnon ja hiljaisuuden kokemiseen

Psykologisesta näkökulmasta on tutkittu ympäristön niin sanottuja palauttavia vaikutuksia. Palautumisen (restoration) käsitteellä viitataan prosesseihin, joissa yksilö eri keinoin palauttaa itselleen arkielämässä jostakin syystä menettämiään fyysisiä tai psyykkisiä voimavaroja. Luontokokemusten palauttavia vaikutuksia koskevaa keskustelua on viime vuosina hallinnut kaksi teoriaa, Roger Ulrichin stressistä toipumisen teoria (psycho-evolutionary theory tai stress recovery theory, SRT) sekä Rachel ja Stephen Kaplanin tarkkaavaisuuden palauttamisteoria (attention restoration theory, ART) (Kaplan & Kaplan 1989; Ulrich ym. 1991; Hartig ym. 2010: 149).

Stressistä toipumisen teoriaa (SRT), kutsutaan myös psykoevolutionaariseksi teoriaksi, koska se hakee selitystä ihmisen evoluutiosta (ks. Ulrich ym. 1991). Teorian mukaan ihmisellä on sisäänrakennettuna ominaisuus, joka saa hänet reagoimaan positiivisesti luontoympäristöön. Ollessaan kosketuksessa luonnon kanssa, ihmisen elimistö ja tunteet rauhoittuvat, mikä johtaa stressin vähentymiseen. Stressitasoa mittaavat tutkimukset ovat osoittaneet, että stressistä toipuminen on luontoympäristössä merkittävästi nopeampaa kuin ihmistekoisessa ympäristössä (ks. Watts ym. 2011).

Ulrich ym. (1991) ja heidän seuraajansa ovat esittäneet, että luonnon parantava vaikutus liittyyisi ei-uhkaavaan luontoon tai vihreään kasvillisuuteen. Yannick Joye ja Agnes van den Berg (2011) kritisoivat, että nämä luokat ovat liian yleisiä, jotta niiden avulla voitaisiin löytää evoluutiopsykologian edellyttämä mekanismi. Hypoteesi jää siten todistamatta.

Tarkkaavaisuuden palauttamisteoria (ART) lähtee liikkeelle siitä, että eläminen kuluttaa ihmisen keskittymiskykyä. Luonto on tehokas lääke tarkkaavaisuuden palauttamiseksi. Kaplanin ja Kaplanin (1989) mukaan palauttavat ympäristöt ovat sellaisia, jotka ovat kaukana päivittäisistä rutiineista

ja henkisistä häiriötekijöistä. Uusissa ympäristöissä mielikuvituksella on mahdollisuus vaeltaa, koska ne tarjoavat riittävästi laajuutta ja salaperäisyyttä. ART:n mukaisessa palautumisessa on neljä vaihetta: vanhasta irrottautuminen, uuden tutkiskelu, ihastuminen ja yhteensovitus (ks. Herzog ym. 2003: 159–160). Vanhasta irrottautumisella tarkoitetaan sitä, että ihminen irrottautuu rutiiniensa mukaisista paikoista, kokemuksista, ajatuksista ja tunteista. Uuden tutkiskelu viittaa siihen, että ihminen miettii riittävän pitkään, uudessa ympäristössä muita asioita kuin niitä, joita hän tavanomaisesti ajattelee. Luonnonympäristö tarjoaa tällaiseen hyviä mahdollisuuksia. Ihastumisen vaiheessa ihmisen tarkkaavaisuus palautuu – ilman ponnistuksia. Yhteensovituksen vaiheessa ihminen sovittaa yhteen oppimansa uudet asiat ja muut hänelle tärkeät asiat.

Ihminen voi lumoutua luonnosta eriasteisesti. Pehmeä lumo syntyy, kun ympäristöllä on riittävästi viehätysvoimaa ylläpitämään kiinnostusta, mutta ei niin paljoa, että lumoutuminen haittaa kykyä pohtia asioita (Pheasant ym. 2010: 501). Kova lumoutuminen, joka syntyy esimerkiksi kilpaurheilun harrastamisen yhteydessä, edistää huomiokyvyn palautumista, mutta ei tarjoa aikaa asioiden ja tunteiden reflektoinnille. Näin ollen myös esimerkiksi luontomatkailun kehittämisessä on varmistettava, että luonnossa liikkumisen käytännöt jättävät riittävästi aikaa ympäristön havainnoinnille (Rantala 2011). Maaseudulla, jossa yleinen taustamelutaso on alhainen, ihminen pystyy erottamaan selkeästi erilaiset äänet ja lumoutumaan pelkästä kuuntelukokemuksesta (ks. Schafer 1977; Ray 2006).

Tarjoumia (affordances) korostavan psykologisen tutkimuksen mukaan ihmisen ympäristöä ei pitäisi kuvata muodoilla, vaan niillä toiminnoilla, joita ne tarjoavat ihmisille. Esimerkiksi puu on kii-vettävissä, kun taas joki on uitavissa. Matkailija ei siten konstruoi luontokohdetta oman kulttuurisen kapasiteettinsa rajoissa, vaan kohde tarjoaa lähes valmiina tietyt helposti lähestyttävät toimintamallit. Voidaan ajatella, että ympäristö on ladattu sekä fyysisillä tarjoumilla että tunneperäisillä reaktioilla. Yhdessä nämä saavat aikaan hyvin yksilökohtaisia vaikutuksia tietyn kohderyhmän jäsenille, vaikka metsä tai muu kohde olisi yksi ja sama (Roe & As-

pinall 2011). Maaseutumatkailussa tuottaja pitkälti valikoi, minkälaisia tarjoumia hän asettaa matkailijoiden koettaviksi. Esimerkiksi retkipalveluissa hiljaisuutta voidaan hyödyntää – nokipannukahveilla ja tarinoilla höystettynä – kiireettömän tunnelman luomiseen (Rantala 2011).

Tutkimuksellisen haasteen psykologisille teorioille tuo se, että ympäristön vaikutus ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin saattaa välittyä myös sellaisten tekijöiden kuin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja elinympäristöön kohdistuvan tyytyväisyyden kautta. Cameron Duffin (2011) mukaan esimerkiksi ART-lähestymistavan käytännön ongelmana on sen kyvyttömyys tunnistaa konkreettisia elvyttäviä paikkoja. Yleisesti ottaen maaseudulla näyttää olevan tarkkaavaisuuden palautumisen ja stressistä toipumisen kannalta hyviä vaikutuksia, mutta tämän perusteella emme kykene arvioimaan paikkakuntien keskinäistä paremmuutta.

Humanistisia näkökulmia hiljaisuuden kokemiseen

Hiljaisuus henkisenä ja hengellisenä kokemuksena

Maaseudun hiljaisuuden yhteydessä puhutaan usein myös rauhallisuudesta, levollisuudesta ja henkisyudesta. Levollisuuteen ja henkisyyteen voidaan liittää myös uskonnollisuus, joka voidaan kokea itseisarvoisesti palkitsevaksi kokemukseksi. Sisäinen hiljentyminen ja keskittyminen liitetään usein muista ihmisistä erillään olemiseen ja hiljaiseen ympäristöön. Pyhiinvaelluskohteet ovat tyyppillisesti eristyksissä olevia, hiljentymisen mahdollistavia paikkoja (Duff 2011). Pyhiinvaeltajat etsivät pyhän kohtaamista, kun taas matkailijoille riittää kulttuurisen toiseuden tai koskemattoman luonnon kohtaaminen (Della Dora 2012).

Matkailu voi aikaansaada henkisiä elämyksiä ilman, että ihmiset hakevat hengellistä täyttymystä. On monesti tulkinnanvaraista, missä määrin kyse on hengellisestä kokemuksesta ja missä määrin elämys voidaan selittää tavanomaisemmalla paikkaan liittyvällä tuntemuksella (Sharpley & Jepson 2011). Pyhiinvaelluksiakin tehdään moniin maaliiniin, mutta silti korvaamattomiin kohteisiin, jot-

ka ovat syvästi merkityksellisiä ja suuresti arvostettuja vaeltajan identiteetin rakentumisen kannalta (Hyde & Harman 2011).

Myös järjestetyillä erämaaseikkailuilla ja vaeluksilla on kyky irrottaa ihmiset heidän päivittäisistä velvoitteistaan, vapaiksi kokemaan henkisiä, fyysisiä ja jopa hengellisiä elämyksiä (esim. Heintzman 2009). Veronica Della Dora (2012) näkee, että villissä luonnossa ja pyhässä on yhtäläistä eron tekeminen suhteessa tavanomaiseen. Molemmat aiheuttavat ihmetystä, paikoiltaan siirtymistä ja hämmennystä. Villiys on siten yhtä paljon maantieteellistä kuin psykologista, sillä käsite viittaa sekä ympäristön että mielen tilaan.

Villiys edustaa yhä harvemmin mysteeriiä ja uhkaa – mielikuvana tilalle on tullut tuntemattoman maan asemesta ajatus nostalgisesta saarekkeesta, jota täytyy suojata nykyajan pahuudelta. Sama koskee myös pyhyyttä, sillä sekin tuntuu pakenevan vaikeakulkuisen maastoon sijoitettuihin piilopaikkoihin. Ylimaallisen, luonnollisen ja kulttuurisen toiseuden kokeminen edellyttää maantieteellistä eristämistä. (Emt. 2012.)

Hengellisyydellä on vähentävä vaikutus kerskakulutukseen, jolla viestitetään varallisuutta ja yhteiskunnallista asemaa (Stillman ym. 2012). Jos hengellisyuden korostaminen vähentää halukkuutta materiaan ja statuksen tavoitteluun, ihmiset saattavat vähentää tulonhankintaponnistelujaan. Tällöin heillä on enemmän vapaa-aikaa käytettävissä hiljentymiseen. Suhteellisen aseman korottamiseen perustuvan tarpeettoman taloudellisen kilpajuoksun purkaminen tuo mukanaan hyötyjä myös niille, jotka eivät hiljentymiseen osallistu.

Pyhiinvaeltajat eivät häiriinny muista pyhiinvaeltajista. He voivat pikemminkin kokea näiden kanssa yhteisöllisyyttä vaeltaessaan vaikeakulkuisissa maastoissa. Sen sijaan matkailijoita muut turistik häiritsevät. Massaturismi pilaa kohteen. Emme halua toisia matkailijoita omiin valokuviimme pilaamaan maisemia. Turisti muistuttaa juuri siitä arkipäiväisyydestä, jota koetamme paeta. Turisti on peilikuva sille osalle itseämme, jonka halusimme jättää kotiin. Vastaavasti matkailijat suuttuvat siitä, että munkeilla on käytössään kännyköitä. Älypuhelin rikkoo mielikuvamme eristäytyneestä saarekkeesta ja tuo modernin ajan iholle. (Della Dora 2012.)

Kulttuurisen yhteiskuntatutkimuksen näkökulmia

Kulttuurimaantieteessä henkisyuden harjoittamisen, terveyden ja paikan yhteyksiä on tutkittu terapeuttien maisemien käsitteen avulla. Varhainen pioneeri oli Wilbert Gesler (1992; 1993; 1996), jonka tutkimuskohteita olivat Kreikan Epidauros ja Ranskan Lourdes.

David Conradson (2005) on tutkinut Ison-Britannian terapeutteja kohteita. Hän korostaa paikan yksilöllistä kokemista ja kokijan roolia. Eri henkilöt voivat kokea saman maiseman eri tavoin – joko terveelliseksi tai haitalliseksi. Paikan materiaaliset ilmentymät eivät täten määrää lopputulosta suoraan. Conradsonin mukaan kohteiden hyödyistä on mahdollista neuvotella paikan päällä. Tällainen ajattelu on verrattavissa palvelusuuntautuneeseen markkinointiin, jossa korostetaan asiakkaan osallistamista palvelutapahtumaan.

Duff (2011) kutsuu terapeuttisia maisemia, haitattavia paikkoja ja palauttavia ympäristöjä sateenvarjokäsitteellä mahdollistavat paikat. Tämä nimike hukkaa hieman erillisten teorioiden yksityiskohtia, mutta se tekee mahdolliseksi keskustella yhteisistä tekijöistä ja kokonaisuudesta. Analyysissään Duff tukeutuu toimija-verkkoteoriaan (actor-network theory, ANT), jonka mukaan toimijaverkossa elolliset ja elottomat toimijat yhdessä synnyttävät terapeuttisen maiseman parantavan vaikutuksen.

Kulttuurisen yhteiskuntatutkimuksen tutkijat ovat vertailleet erilaisia ääniympäristöjä myös äänimaisema-käsitteen avulla (ks. Vikman 2003; 2007; Ampuja 2007; Järviluoma ym. 2009). Äänimaisema-käsitteessä korostuu yksilön tai yhteisön kokemus ääniympäristöstä. Äänimaisemilla on merkitystä ihmisten yksilöllisen ja kollektiivisen identiteetin muodostumiselle. Ihminen tuntee olonsa kotoiseksi ympäristössä, joka muistuttaa hänen kasvuympäristöään (Adevi 2012). Monesti hän myös asettuu asumaan tällaiseen miljööseen. Tämentyppisten pitkäaikaisvaikutusten voidaan ajatella täydentävän niitä lyhyen aikavälin vaikutuksia, joita psykologiset palautumistutkimukset korostavat.

Vihreä hoiva esimerkkinä pragmaattisesta hiljaisuuden hyödyntämisestä

Luonnon vaikutuksen ja hiljaisuuden merkityksen arviointi tulee monessa suhteessa lähelle niin sanottua Green Care -toimintaa. Vihreä hoiva auttaa yksilöitä yhteisöön kiinnittymisessä, itsetunnon kohottamisessa ja mielekkään työllistymisen etsimisessä (Parr 2005; Townsend 2006), joten siitä on hyötyä esimerkiksi mielenterveyskuntoutujille. Teho näkyy etenkin tilanteissa, joissa pyritään vahvistamaan henkilön selviytymiskykyä tai lievittämään stressin aiheuttamia ongelmia (Ottošon & Grahn 2008).

Bettina Bockin ja Simon Oostingin (2010: 16) mukaan vihreää hoivaa koskeva eurooppalainen keskustelu on jaettavissa kolmeksi diskurssiksi: (1) monivaikutteisen maatalouden, (2) terveydenhoito- ja (3) sosiaalityön diskurssiksi.

Monivaikutteisen maatalouden diskurssissa korostetaan sitä, että toiminta tapahtuu tavallisen maatalan yhteydessä, luonnostaan, vihreän ympäristön ja maatalan luonnollisen ympäristön tuottamana. Kyse ei siis ole maataloustuottajien toteuttamista täsmällisistä terapeuttisista toiminnoista, vaan muun tuotannon ohessa syntyvästä vaikutuksesta. Toiminta mielletään maatalouden sivulinkeinä, josta saatavaa tuottoa voidaan verrata muihin mahdollisiin toimeentulolähteisiin. Green Care on tällöin yksi innovatiivinen tapa vastata muun yhteiskunnan kysyntään käyttäen hyväksi maataloustuotannon erityispiirteitä. Hoivan maksaja voi olla julkinen sektori tai vakuutusyhtiö, mutta myös asiakas voi ostaa palvelun palvelusetelillään tai henkilökohtaisen hoito- ja hoivabudjettinsa kautta. Tällaiset hankkeet ovat pisimmällä Hollannissa, Belgiassa ja Norjassa. (Bock & Oosting 2010: 17–19.)

Terveydenhoitodiskurssi on vallalla Saksassa, Itävallassa ja osin Ison-Britanniassa. Luonnossa pehmein menetelmin tapahtuva, ihmisen kokonaisuutena huomioon ottava hoito on osa julkisen terveydenhuollon järjestelmää. Järjestelmän piirissä olevilla maatiloilla ja muissa yrityksissä työskentelee tunnustetun koulutuksen saaneita hoitoalan ammattilaisia. Järjestelmässä mukana olevat maatilat ovat usein eettisesti suuntautuneita (esim. luomu tai antroposofia). (Bock & Oosting 2010: 19–21.)

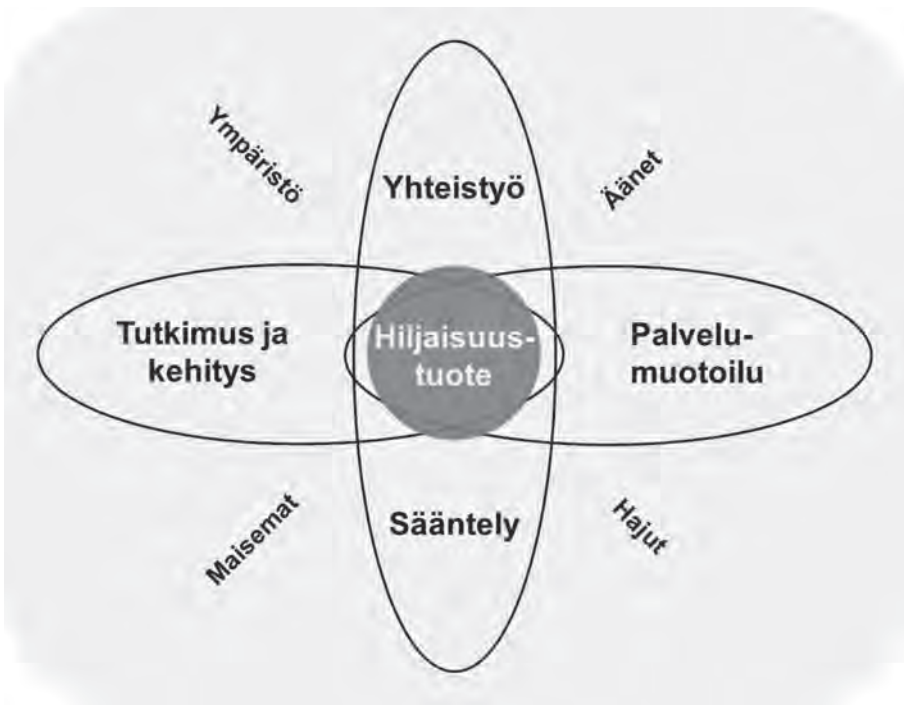
Sosiaalityön diskurssissa korostetaan ihmisten osallistamista. Työntekijät ovat työttömiä, entisiä vankeja tai päihdeongelmaisia, joten työntekijöiden yhteiskuntaan kotouttaminen on tärkeämpää kuin palvelujen tuottaminen. Suuntauksen kärkimaita ovat Italia, Ranska ja Irlanti (ks. esim. Fazzi 2011). Järjestelmässä on mukana osuuskuntia, järjestöjä ja vapaaehtoisia, mutta rahaa liikkuu vähän. Mikäli maanviljelijät palkkaavat järjestelmään kuuluvia, työstä maksetaan palkkaa. Tuottoja saadaan myös myymällä eettisiä tuotteita. (Bock & Oosting 2010: 21–22.)

Hiljaisuutta hyödynnettäessä Green Care voi toimia esikuvana sekä käytännön toteutuksissa että käsitteellisellä puolella (ks. Sempik ym. 2010). Green Care'n ideaalityypeistä mikään ei silti suoraan edistä hiljaisuuden liiketaloudellista hyödyntämistä. Sosiaalityön malli korostaa syrjäytyneitä ryhmiä. Terveydenhoitomallin mukaisesti toimittaessa kilpaillaan varoista julkisen sektorin sisällä. Maatalouden monivaikutteisuuden kautta toimiminen puolestaan keskittyy maatalan toimintaedellytysten parantamiseen. Hyvinvointimatkaillinen näkökulma täydentäisi hyvin Green Care -ajattelua ja -toimintaa (Pesonen & Kompula 2010).

Hiljaisuustuotteita yhteistyöllä ja osallistamalla

Ruud Kaulingfreksin (2010) mukaan hiljaisuuden hyödyntäminen on monimutkaista, sillä perimmältään ihmiset havaitsevat merkityksiä. Täydellinen hiljaisuus edustaisi siten merkityksettömyyttä tavalla, joka ei liene mahdollista tietoisten ihmisten maailmassa. Empiirisesti täydellistä hiljaisuutta ei myöskään liene löydettävissä edes maaseudulta, sillä tuuli, vesi, kasvit ja eläimet tuottavat aina jonkin verran ääniä. (Emt. 2010: 52.)

Äänet ovat vain yksi osa moniaistisesti koettavaa ympäristöä. Moniaistisuus merkitsee sitä, että ympäristöjä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon samanaikaisesti ääniympäristöön, visuaaliseen maisemaan ja hajuihin liittyviä tekijöitä (Pink 2012: 3). Havaintomme syntyvät silti perimmältään ihmisen mielessä eivätkä aistielimissä (Kaulingfreks 2010: 51). Se, mikä yhden mielestä on hiljaista ja rauhoittavaa, voi toisesta olla kirkuvan ahdistavaa. Kaikki koke-

KUVA 1. Hiljaisuustuotteen rakentamisen osatekijät

mukset ovat yhtä todellisia, sillä merkitystä äänelle tuottavat sekä äänen lähde että sen kokija.

Maaseudun hiljaisuustuotteen rakentamisen reunaehtoja avataan kuvassa 1. Kuva on laadittu poimimalla edellä olevista analyyseistä tärkeimmät hiljaisuustuotteen rakentamiseen tarvittavat osatekijät. Nekin asiat, jotka analyyseissä ovat tulleet esille, mutta jotka eivät näy kuvassa, on syytä ottaa huomioon – erityisesti käytäntöä lähellä olevassa hiljaisuustuotteiden kehittälyssä.

Sääntely edustaa hiljaisuustuotteen rakentamisessa sekä kaupallisten että julkisten organisaatioiden taipumusta sulkea ilmiöitä pois ihmisten elämämaailmasta. Yhteistyö edustaa tämän pyrkimyksen vastavoimaa, joka pyrkii avaamaan tiloja ja ilmiöitä ihmisten yhteiseen käyttöön. Tutkimus ja kehitys edustavat objektiivisuuteen pyrkiviä voimia, jotka haluavat tulkita äänet välineellisiksi, mitattavissa oleviksi ilmiöiksi. Palvelumuotoilu taas edustaa ihmisten oman äänen kuulemista ja yhteistuotannon suosimista. Maaseutu tulee kuvassa esil-

le kontekstina, joka sisältää erilaiset ympäristön elementit, kuten äänet, maisemat ja hajut.

Hiljaisuutta hyödynnettäessä on tärkeää tietää, miten se vaikuttaa erilaisiin ihmisiin. Asian selvittämiseen tarvitaan monitieteisiä, teoreettisiin analyyseihin perustuvia kokeellisia tutkimuksia. Nämä tutkimukset on syytä tehdä paikan päällä eli juuri siellä, missä hiljaisuutta on tarkoitus hyödyntää. Näin voidaan hiljaisuuden lisäksi ottaa samanaikaisesti huomioon muita asiaan vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi on muistettava, että kokeva yksilö on paras oman itsensä asiantuntija. Asiakas on saatava mukaan palvelun muotoiluun.

On tärkeää, että alueiden käytön suunnittelussa ja aluekehittämisessä aistiympäristö – niin ääniympäristö, visuaalinen maisema kuin myös hajut – otetaan erilaiset intressit yhteen sovittaen huomioon (ks. Pink 2012). Toisaalta julkinen sääntelykin saattaa liian kaavamaisena olla riittämätöntä hiljaisuuden turvaamiseksi. Maanomistajat, kaavoittajat ja lainsäätäjät luovat perustan yhteistyölle. Hiljai-

suuden hyödyntämismahdollisuuksia määrittävät huomattavalta osin se, kenellä on oikeus käyttää tietyn maantieteellisen tilan resursseja, ja se, milloin sääntöjen vallitessa resursseja käytetään. Yhteisresurssia on vaikea hallita markkinalähtöisesti. Kukaan ei pysty turvaamaan hiljaisuutta yksin, vaan tähän tarvitaan kollektiivista päätöksentekoa ja yhteisten päätösten mukaista toimintaa. Hiljaisuuden turvaamisessa kolmannen sektorin toimijoilla saattaa olla ratkaiseva, yhteen nivova rooli. Maaseudun hiljaisuustuotteita kehitettäessä ei tule unohtaa myöskään pääasiallista asiakasryhmää, kaupunkilaisia, jotka ainakin Suomessa liian harvoin pääsevät sanomaan sanansa hiljaisuuden turvaamisesta ja hyödyntämisestä koskevaa yhteistyötä viritellessä.

Kiitokset

Artikkelin kirjoittamisen on mahdollistanut maaja metsätalousministeriön, maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän esityksestä, hankkeelle ”Silentium Rurale – Hiljaisuudesta hyvinvointia, elinvoimaa ja liiketoimintaa” myöntämä tutkimusmääräraha (Dnro 2758/313/2010). Kiitokset myös käsikirjoituksen kahdelle ennakkotarkastajalle sekä päätoimittajalle rakentavista kommentteista, jotka auttoivat artikkelin viimeistelyssä.

LÄHTEET

- Adevi, Anna 2012. Supportive Nature - and Stress. Wellbeing in connection to our inner and outer landscape. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Agriculturae Sueciae 2012:11. Department of Work Science, Business Economics and Environmental Psychology, Alnarp.
- Ampuja, Outi 2007. Melusietokaupunkielämän välttämättömyytenä. Melu ympäristöongelmana ja sen synnyttämien reaktioiden kulttuurinen käsittely Helsingissä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Anttila, Sten & Charlotta Stern 2005. The voluntary provision of snowmobile trails on private land in Sweden. *Rationality and Society* 17(4): 453–474.
- Appleton, Jay 1975. *The Experience of Landscape*. John Wiley & Sons, London.
- Bock, Bettina B. & Simon J. Oosting 2010. A classification of Green Care arrangements in Europe. Teoksessa: *Dessein, Joost & Bettina Bock (toim.). The Economics of Green Care in Agriculture*. COST 866 Green Care in Agriculture. Loughborough University, Loughborough. 15–26. Saatavissa: http://www.ilvo.vlaanderen.be/Portals/9/Documents/Green_Care_in_Agriculture.pdf. [Viitattu 15.6.2012].
- Caffyn, Alison & Bob Prosser 1998. A review of policies for ‘quiet areas’ in the national parks of England and Wales. *Leisure Studies* 17(4): 269–291.
- Conradson, David 2005. Landscape, care and the relational self: Therapeutic encounters in rural England. *Health & Place* 11(4): 337–348.
- Della Dora, Veronica 2012. Setting and Blurring Boundaries: Pilgrims, Tourists, and Landscape in Mount Athos and Meteora. *Annals of Tourism Research* 39(2): 951–974.
- Duff, Cameron 2011. Networks, resources and agencies: on the character and production of enabling places. *Health & Place* 17(1): 149–156.
- Dumyahn, Sarah L. & Bryan C. Pijanowski 2011a. Beyond noise mitigation: managing soundscapes as common-pool resources. *Landscape Ecology* 26(9): 1311–1326.
- Dumyahn, Sarah L. & Bryan C. Pijanowski 2011b. Soundscape conservation. *Landscape Ecology* 26(9): 1327–1344.
- Fazzi, Luca 2011. Social co-operatives and social farming in Italy. *Sociologia Ruralis* 51(2): 119–136.
- Fourcade, Marion 2011. Cents and sensibility: economic valuation and the nature of “nature”. *American Journal of Sociology* 116(6): 1721–1777.
- Fromm, Erich 1964. *The Heart of Man. Its Genius for Good and Evil*. Harper & Row, New York.
- Gesler, Wilbert M. 1992. Therapeutic landscapes: medical issues in light of the new cultural geography. *Social Science & Medicine* 34(7): 735–746.
- Gesler, Wilbert M. 1993. Therapeutic landscapes: theory and a case study of Epidauros, Greece. *Environment and Planning D: Society and Space* 11(2): 171–189.
- Gesler, Wil 1996. Lourdes: healing in a place of pilgrimage. *Health & Place* 2(2): 95–105.
- Haapala, Jaana & Leena Aavameri 2008. *Omatuntotalous*. Talentum, Helsinki.
- Hartig, Terry, Agnes E. van den Berg, Caroline M. Hagerhall, Marek Tomalak, Nicole Bauer, Ralf Hansmann, Ann Ojala, Efi Syngollitou, Giuseppe Carrus, Ann van Herzele, Simon Bell, Marie Therese Camilleri Podesta & Grete Waaseth 2010. Health benefits of nature experience: psychological, social and cultural processes. Teoksessa: Nilsson, Kjell, Marcus Sangster, Christos Galis, Terry Hartig, Sjerp de Vries, Klaus Seeland & Jasper Schipperijn (toim.). *Forest, trees and human health*. Springer Science Business and Media, Dordrecht. 128–167.

- Heikkinen, Sakariina 2007. Henkiseen hyvinvointiin tähtäävien elämyspalveluiden tulevaisuuden näkymiä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Matkailututkimus, Matkailumarkkinoinnin suuntautumisvaihtoehto. Saatavissa: www.leofinland.fi/index.php?name=File&nodeIDX=4697. [Viitattu 15.6.2012].
- Heikkinen, Sakariina 2012. Elämystrendien suunnan tarkastelua. Teoksessa: Kaksonen, Tiina, Jaana Ojuva & Päivi Ouallen (toim.). Minne menet matkailu? – Näkökulmia matkailun ennakointiin, osa I. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti, Rovaniemi. 40–46.
- Heintzman, Paul 2009. The spiritual benefits of leisure. *Leisure/Loisir*, 33(1): 419–445.
- Herzog, Thomas R., Colleen P. Maguire & Mary B. Nebel 2003. Assessing the restorative components of environments. *Journal of Environmental Psychology* 23(2): 159–170.
- Hietala, Riikka 2006. Luonnonrauhan kokeminen ja äänitasot. Ympäristösuojelutieteen pro gradu -tutkielma, Bio- ja ympäristötieteiden laitos, Helsingin yliopisto. Saatavissa: <https://helsinki.fi/bitstream/handle/10138/18897/luonnon.pdf?sequence=1>. [Viitattu 15.6.2012].
- Hyde, Kenneth F. & Serhat Harman 2011. Motives for a secular pilgrimage to the Gallipoli battlefields. *Tourism Management* 32(6): 1343–1351.
- Irvine, Katherine N., Patrick Devine-Wright, Sarah R. Payne, Richard A. Fuller, Birgit Painter & Kevin J. Gaston 2009. Green space, soundscape and urban sustainability: an interdisciplinary, empirical study. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability* 14(2): 155–172.
- Jensen, Rolf 1999. Dream Society. How the Coming Shift from Information to Imagination Will Transform Your Business. McGraw-Hill, New York.
- Joye, Yannick. & Agnes van den Berg 2011. Is love for green in our genes? A critical analysis of evolutionary assumptions in restorative environments research. *Urban Forestry & Urban Greening* 10(4): 261–268.
- Järviluoma, Helmi, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen, Noora Vikman & R.M. Schafer (toim.) 2009. Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes. Tampere University of Applied Sciences. Series A. Research papers 13 & University of Joensuu, Faculty of Humanities, Studies in Literature and Culture 14.
- Kahn, Peter H., Jr. 1997. Developmental psychology and the biophilia hypothesis: children's affiliation with nature. *Developmental Review* 17(1): 1–61.
- Kaplan, Rachel & Stephen Kaplan 1989. *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Karvinen, Päivi A. & Anne Savola 2004. Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa. Suomen ympäristö 691. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=15175>. [Viitattu 15.6.2012].
- Kaulingfreks, Ruud G. A. 2010. Managing noise and creating silence. *Philosophy Today* 54(1): 40–54.
- Koivisto, Mikko 2007. Mitä on palvelumuotoilu? – Muotoilun hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa. Taiteen maisterin lopputyö. Taideteollinen korkeakoulu. Saatavissa: http://www.muova.fi/documents/key20120618163726/Raportit%20ja%20julkaisut/Lopputyo_TaM_MikkoKoivisto_2007.pdf. [Viitattu 15.6.2012].
- Lewicka, Maria 2011. Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology* 31(3): 207–230.
- Matisoff, Daniel & Douglas Noonan 2012. Managing contested greenspace: neighbourhood commons and the rise of dog parks. *International Journal of the Commons* 6(1): 28–51.
- Mayfield, Mollie 2011. A Place Just Right: Effects of Place Attachment on Preference for Restorative Environments. Psychology Department, Macalester College. Award Winning Psychology Papers. Paper 1. Saatavissa: <http://digitalcommons.macalester.edu/psycaward/1>. [Viitattu 15.6.2012].
- Moritz, Stefan 2005. Service Design. Practical Access to an Evolving Field. Köln International School of Design. MEdes – MA European Studies in Design. Saatavissa: http://stefan-moritz.com/welcome/Service_Design_files/Practical%20Access%20to%20Service%20Design.pdf. [Viitattu 15.6.2012].
- Mustonen, Paula 2007. Hämeen maakunnallinen melutasoltaan hiljaisten alueiden kartoitus paikkatietojärjestelmien avulla. Diplomityö. Teknillinen korkeakoulu, Espoo. Saatavissa: http://hameenliitto.fi/sites/default/files/hameen_hiljaiset_alueet.pdf. [Viitattu 15.6.2012].
- Orians, Gordon H. 1980. Habitat selection: general theory and applications to human behavior. Teoksessa: Lockard, Joan S. (toim.). *The Evolution of Human Social Behaviour*. Elsevier, New York. 49–66.
- Ottosson, Johan & Patrik Grahn 2008. The role of natural settings in crisis rehabilitation: how does the level of crisis influence the response to experiences of nature with regard to measures of rehabilitation? *Landscape Research* 33(1): 51–70.
- Parr, Hester 2005. Mental health and nature: gardening, recovery and social citizenship. Teoksessa: Gallis, Christos (toim.). *Forests, trees, and human health and well-being*. Proceedings, 1st European COST E39 Conference. Medical & Scientific Publishers, Thessaloniki. 139–149.
- Pesonen, Juho & Rajja Komppula 2010. Rural wellbeing tourism: motivations and expectations. *Journal of Hospitality and Tourism Management* 17(1): 150–157.

- Pheasant, Robert J., Mark N. Fisher, Greg R. Watts, David J. Whitaker & Kirill V. Horoshenkov 2010. The importance of auditory-visual interaction in the construction of 'tranquil space'. *Journal of Environmental Psychology* 30(4): 501–509.
- Pink, Sarah 2012. *Situating Everyday Life: Practices and Places*. Sage, London.
- Rantala, Outi 2011. *Metsä matkailukäytössä – Etnografinen tutkimus luonnossa opastamisesta*. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Lapponiensis 217. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Ray, Chris 2006. *Soundscapes and the Rural: a Conceptual Review from a British perspective*. University of Newcastle upon Tyne. Centre for Rural Economy Discussion Paper No. 5. Saatavissa: <http://www.ncl.ac.uk/cre/publish/discussionpapers/pdfs/dp5.pdf>. [Viitattu 15.6.2012].
- Roe, Jenny & Peter Aspinall 2011. The emotional affordances of forest settings: an investigation in boys with extreme behavioural problems. *Landscape Research* 36(5): 535–552.
- Schafer, R. Murray 1977. *The Tuning of the World*. McClelland and Stewart, Toronto.
- Sempik, Joe, Rachel Hine & Deborah Wilcox (toim.) 2010. *Green Care: A Conceptual Framework*. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care. COST 866, Green Care in Agriculture. Loughborough University, Loughborough.
- Sharpley, Richard & Deborah Jepson 2011. Rural tourism. A spiritual experience? *Annals of Tourism Research* 59(1): 52–71.
- Stamps, Arthur E. 2004. Mystery, complexity, legibility and coherence: a meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology* 24(1): 1–16.
- Stillman, Tyler F., Frank D. Fincham, Kathleen D. Vohs, Nathaniel M. Lambert & Christa A. Phillips 2012. The material and immaterial in conflict: Spirituality reduces conspicuous consumption. *Journal of Economic Psychology* 33(1): 1–7.
- Townsend, Mardie 2006. Feel blue? Touch green! Participation in forest/woodland management as a treatment for depression. *Urban Forestry & Urban Greening* 5(3): 111–120.
- Ulrich, Roger S., Robert F. Simons, Barbara D. Losito, Evelyn Fiorito, Mark A. Miles & Michael Zelson 1991. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of Environmental Psychology* 11(3): 201–230.
- Uudenmaan liitto 2007. *Hiljaisuus ja hiljaisten alueiden tarkastelu Uudellamaalla*. Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksiä. Uudenmaan liiton julkaisu E 88. Saatavissa: http://www.uudenmaanliitto.fi/files/1300/E88_Hiljaisuus_ja_hiljaisten_alueiden_tarkastelu_Uudellamaalla.pdf. [Viitattu 15.6.2012].
- Van den Berg, Agnes E. & Marlien ter Heijne 2005. Fear versus fascination: An exploration of emotional responses to natural threats. *Journal of Environmental Psychology* 25(3): 261–272.
- Vikman, Noora 2003. Hiljaisuus vaatii pohkeita. Etnografisella vaeluksella kulttuuriseen taukoon. *Kulttuurintutkimus* 20(2): 17–25.
- Vikman, Noora 2007. Eletty ääniympäristö. Pohjoisitalialaisen Cembran kylän kuulokulmat muutoksessa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1271. Tampereen yliopisto, musiikintutkimuksen laitos.
- Watts, Greg R., Rob J. Pheasant & Kirill V. Horoshenkov 2011. Predicting perceived tranquillity in urban parks and open spaces. *Environment and Planning B: Planning and Design* 38(4): 585–594.
- Zhang, Mei & Jian Kang 2007. Towards the evaluation, description, and creation of soundscapes in urban open spaces. *Environment and Planning B: Planning and Design* 34(1): 68–86.

